Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la a dou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului „Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 23. — Sibiiu, Mercuri 19/31 Martiu. — **1880.**

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIIU

Dela 1790 inainte.

Imperatulu Josifu II a facutu pentru scóle totu ce a fostu in stare a face in cei 10 ani scurti ai domniei sale si sub pressiunea resboiului russo-turco-austriacu, la care au participatu tóte regimentele granitiarie. Anulu 1790 face o epoca fórte memorabile in viéti'a nationale si bisericésca a serbiloru. Cu tóte privilegiele loru castigate cu ocasiunea colonisarei sub imperatulu Leopoldu I., cu tóte comploturile si rebelliunile intemplate la ei in cursu de vreo 80 de ani, ei totu suferiau mari asupriri dela catholici, dela austriaci si unguri. Dupa spargerea revolutiunei, diet'a Ungariei din a. 1790/1 se vediù necessitata a decretá si proclamá in fine nu numai libertatea religiunei greco-resaritene, ci si concivilitatea, adeca indigenatulu poporului serbescu, cá se nu fia consideratu de strainu si toleratu; éra in a. 1792 mitropolitulu de Carlovitiu si toti episcopii greco-resariteni serbo-romanesci din Ungari'a, Banatu si Slavoni'a fusera numerati intre magnatii tierei si li se dedera scaune in cas'a legislativa a magnatiloru. Ambii acei articlii de lege fusera sanctionati de càtra rege si codificati sau cum se dice pe aici, inarticulati. Càta differentia in bine, intre acelea legi din Ungari'a si intre secatur'a de art. 60 totu din a. 1791 emanatu dela diet'a Transilvaniei, o adeverata satira a drepturiloru religióse si nationali intru atàta, in càtu episcopulu romaniloru greco-resariteni din Transilvani'a, potea se fia tractatu si dupa aceea cá ori care altu popa si cá rabinulu din Alb'a-Juli'a.

Din acelu anu inainte hierarchi'a serbésca ajunse dómna preste bisericele si preste scólele sale, care tóte erau confessionali; tocma din acea causa inse urmà, cá de aci inainte hierarchi'a se si pórte tóta respunderea pentru progressu sau regressu. Nu noi suntemu chiamati a scrie istori'a culturei serbiloru; atàta inse ne permittemu si noi a dice, cà serbii chiaru si dupa castigarea frumóseloru libertati, au inaintatu fórte incetu in cultura, si cà ei au retînutu pe romanii din Banatu dela ori-ce progressu care nu se facea in spiritu serbescu, in interessulu si folosulu hierarchiei si nationalitatiei serbesci.

Anulu 1849 a spulberatu tóte privilegiele si prerogativele; éra absolutismulu care 'ia urmatu indata, a fostu in stare se stérga mai usioru urmele revolutiunei de feru si focu, decàtu ale revolutiunei ideiloru; elu a trebuitu se faca acestora multe concessiuni. Absolutismului vechiu nu'i prea placea inmultirea scóleloru; absolutismulu modernu militariu a deschisu cale larga pentru infiintiare de scóle; le a lasatu inse caracterulu loru confessionale la cele mai multe din tóta monarchi'a. Scólele serbesci si romanesci din regimente au fostu numai confessionali, de si supravighiate de aprópe prin autoritatile militarie. Pàna in acea epoca serbii isi infiintiasera seminarie de clerici, gimnasie, scóle pedagogice si càteva primarie de 4 classe, dara scólele satesci se inmultiau fórte incetu. Cá si alte multe popóra, asia si celu serbescu simte aversiune càtra scóla, nu vede folosulu ei.

Scólele comunali catholice din graniti'a militara au facutu progresse multu mai mari asia, càtu pe la anulu 1870 cele 10 regimente croato-slavóne aveau 510 scóle satesci organisate, de diverse cathegorii si 468 scóle de repetitiune, dispuneau si de unu fondu modestu scolasticu de 754.261 fl. v. a., pre candu la cele trei regimente din Banatu erau numai: 29.150 fl. la celu romano-serbescu, 58.529 la celu romanescu si 15.243 fl. la celu nemtiescu cá fonduri scolastice. Despre gimnasiele si scólele pedagogice ale granitiariloru catholici numai càtu insemnamu cà le aveau si trecemu inainte.

(Finea va urmá).

Estrasu dintr'o epistola privata referitóre la proiectulu de lege presentatu de curendu camerei deputatiloru din Budapest'a in cestiunea agraria.

Me intrebi, amice, ce dice poporulu despre proiectele de lege referitoriu la cestiunea agraria din Transilvani'a? Elu, fàra distinctiune de nationalitate, respunde cu voce tare si inalta: Dumnedieu si dreptulu meu!

Elu denéga camerei deputatiloru din Budapest'a dreptulu de a decide fàra voi'a lui asupra proprietatei sale, elu protesta inaintea lumei civilisate in contra incercariloru feudali, care nasuescu la calcarea in picióre a drepturiloru omenesci. Poporulu ardelénu face atenti pe feudali, cá se nu mérga pe rapedisulu apucatu cà-ci prea usioru se potu rostogoli intr'unu abisu economicu, de unde nu mai este nici o scapare! Sau dóra nu-'si aducu ei aminte de tempulu, candu cu pungile pline de bani, dar' cu amaratiune sufletésca se uitau, cum le peru holdele si celelalte fructe ale pamentului pe campu, numai din lips'a muncitoriloru? *)

Da, poporulu din Ardélu este de acea firma credintia, cumcà acelu statu, care in favórea celoru 10 mii familii feudale, ataca proprietatea la 2 miliône una suta optudieci si cinci de mii cetatieni, acela a incetatu de a mai fi statu de dreptu = Rechtsstaat, ci acolo totulu se guberna dupa sic volo sic jubeo, éra in loculu dreptului domnesce poterea.

Poporulu ardelénu radiematu pe legile referitóre la cestiunile agrarie din alte state civilisate si in specialu la celea din Germani'a si Cislaitani'a, sustîne susu si tare: cumcà nici interessulu patriei, nici interessulu tronului nu potu pretinde dela elu, cá se se uite cu manile in sînu, cum'lu despoia feudalii de locurile si livedile celea roditóre si se nu faca apelu càtra Europ'a civilisata.

Cautati la Franci'a, care nici cu unu Napoleon in frunte n'a fostu in stare de a introduce legi pentru comassari, nu; pentru cà acolo atàtu gubernulu, càtu si poporulu sciu respectá santieni'a dreptului de proprietate. Da, acea Francia, alu carei teritoriu intregu, fàra colonii, este inpartitu in 138 miliône parcelle, a datu de minciuna tóte bîrfetele feudaliloru, carii afirma, cumcà economi'a rationale nu se póte nici cugetá altumentrea, decàtu pe terenuri comassate.

Puneti man'a pe sufletu voi feudaliloru si ne spuneti, unde e fericirea si bunastarea mai mare, la voi in Austro-Ungari'a, unde teritoriulu intregu este inpartitu numai in 80 miliône parcelle, sau in Franci'a? In fine este si genantu a face o comparatiune a economiei din Ungari'a comassata mai bine de jumatate, cu stralucitele resultate economice din Franci'a necomassata!

Sau nu vedeti voi, cà in Austri'a, companiòn'a vóstra, ori càtu s'au incercatu amicii vostri de principiu, n'au potutu esoperá legi de comassari, cá la voi?

Nu sciti voi, cà in Austri'a nici pàna in dio'a de astadi nu potu comassá nici chiaru maioritatile, in contra voiei minoritatiloru? pentru cà organele statului trebue se constate inainte de tóte necessitatea si folósele comassarei, apoi ele in acésta procedura nu resfatia pe alu 12-lea copilu, persecutandu cá unu vitregu reu pe cei unspredece, ci iubindu'i pe toti deopotriva, 'i inpartasesce cu o egale aparare a interesseloru loru private.

Ei nu iau in considerare, cumcà cele mai multe State germane nu s'au multiumitu cu maioritati simple pentru concederea comassariloru?

Au uitatu cà patent'a urbariale din 1854 le-a cerutu doue din trei parti ale posessiunei, pentru cá se póta urdi processu de comassare, ei isi pusera pitiorulu in pragu cá se fortiedie cu ori-ce pretiu numai pe bas'a posessiunei de a cincea parte din hotarulu fia-carei comune rurale o lege spoliatrice. care se inpuna poporului, cá se'si deschida pungile si cu banii sei proprii se le faca loru comoditatile la care nasuescu. Scopulu loru puru si simplu este a espatriá trei din cinci parti ale locuitoriloru tierei, éra restulu alu incarcá cu spesse de comassari si cu inprumuturi asecurate pe mosiór'a tieranului, pe care apoi multu in 10 ani se o vinda cu tob'a la evrei si la alti usurari! Ne place inse a sperá, cà la audiulu acestoru planuri in adeveru comunistice, opiniunea Europei civilisate si humanitarie se va revoltá intocma precum s'a revoltatu asupra selbaticeloru atrocitati comisse in 1871 de càtra comunardii din Franci'a si in 1876—7 asupra celoru repetite de càtra Spahii si Basî-buzucii din Turci'a européna. Daca inse ei sciu cà numai aceia sunt adeveratii proprietari ai unei tieri cari sunt in realitate proprietarii teritoriului ei, apoi astadi o scie totu asia de bine si poporulu pàna la celu din urma liberatu de robi'a iobagésca prin poterea divina a spiritului care a descinsu preste popóra in a. 1848 si nici-unulu nu mai are pofta se ajunga érasi la starea in care se mai afla de trei ori nefericitulu poporu alu Irlandiei sub trufasi'a tirania a lordiloru din Angli'a.

*) Aci rogamu pe dn. auctoru alu epistolei, cá se 'si aduca aminte, cà in acestea doue tieri classele privilegiate s'au dedatu camu de ani 40 incóce se 'si compare prerogativele loru cu ale lordiloru din Angli'a, se maimutiésca doctrinele si faptele loru, se considere de proprietari ai tierei numai circa 10 mii de familii, „die oberen Zehntausend“, pe toti ceilalti, in casulu celu mai bunu de arendatori si subarendatori, din cari apoi se inmultiescu miliône de proletari, pe cari'i arunca in Americ'a, Asi'a, éra in epoc'a nóstra si in Afric'a. La ei omulu e consideratu totu numai de materialu, de marfa. Ei tocma voru se fia proletari multi cá se aiba dela aceia munca eftina. Not'a Red.

Licitatiunile esecutive din Ungari'a.

Cu ocasiunea desbateriloru bugetare in diet'a ungurésca, deputatulu Bela Lukacs pentru cá se probedie infricosiatulu progressu pe care ilu face pauperismulu in Ungari'a, constata cu date autentice scóse din „Monitoriulu oficialu“ cà numai bunurile nemiscatóre scóse la licitatiune in restempulu dela 1 Januariu pàna la 19 Februariu a. c. se urca la sum'a de preste 8 miliône. Se prea intielege, cà acésta afirmare a deputatului Bela Lukacs au iritatu fórte multu pe partisanii gubernului actualu, ale carui organe de publicitate se si grabira a combate si a desminti autenticitatea dateloru citate de càtra numitulu deputatu.

Cá respunsu la asertiunile si desmintirile adversariloru sei, deputatulu Lukacs publicà in Nr. 56 alu diariului opositionalu „Magyarország“ urmatoriulu articolu, asupra caruia atragemu deosebit'a atentiune a publicului nostru cetitoriu:

„Inspaimentatórea cifra a licitatiuniloru esecutive la care m'am provocatu eu cu ocasiunea desbateriloru bugetare din anulu acesta, pentru cá se probediu in liniamente generale, trist'a nóstra decadentia economica, au aflatu unu viiu interessu si in cercuri mai largi. La multi inse enormitatea sumei n'au aflatu crediementu si multi au declaratu tabloulu aretatu de mine cà este esageratu.....

„Astadi me simtiu indatoratu a probá, cà tabloulu pe care l'amu schitiatu eu despre starea nóstra actuala economica, nu este esageratu, si cà elu corespunde intru tóte adeverului si cà cifr'a esecutiuniloru ce se afla astadi in stadiulu de a se realisá nu este esagerata. Me voiu margini deci numai la schitiarea starei nóstre de astadi. Spre acestu scopu voiu comunicá in modu detailiatu statistic'a licitatiuniloru esecutive din timpulu mai recentu. Cu ajutoriulu acesteia vomu potea judecá starea de astadi. Ar fi in totu casulu interessantu si instructivu a face o comparatiune cu resultatele aniloru trecuti si cu primii ani ai vietiei constitu-

tionale. Trecu inse de astadata preste acestu studiu comparativu.

„Esecutatus'au in anii trecuti mai multa avere miscatóre si nemiscatóre? Acésta este in totu casulu interessantu si instructivu a o sci; inse acésta intrebare apartiene trecutului. Ceea ce trebue se ne interessedie in prim'a linia este presentulu.

„Cata avere miscatóre si nemiscatóre ajunge astadi a fi esecutata? Acésta este intrebarea la care mi-am propusu a respunde. Spre scopulu acesta voiu luá de basa cifrele din anulu acesta, publicate in oficiosulu „Budapesti Közlöny". Ele sunt astadi cele mai interessante pentru cà ele vorbescu despre dilele in care traimu.

„Eu am studiatu cele 40 de numere din „Budapesti Közlöny" care au aparutu pàna acuma. Acestea 40 numere coprindu periodulu dela 1 Jan. pàna la 19 Februariu 1880 adeca preste o luna si jumetate. Unu tempu acesta suficientu, pentru cá cineva se isi póta face in trasaturi generale unu tablou de orientare asupra situatiunei actuale.

„Voiu inpartasi deci acele date asia seci, precum le am aflatu, fàra de a le esploatá pentru scopuri de partida. Si asia ele vorbescu in modu destulu de elocentu. Reulu despre care ne vorbescu acele cifre, este unu reu, de care sufere tiér'a intréga. In contra acestui reu se lupta chiaru si cea mai poternica partida in vanu. In contra lui se póte luptá numai poterea incordata a intregei natiuni, avendu concursulu tuturoru factoriloru sei.

„Trebue se observu cà in calcularile facute, n'am consideratu tóte publicatiunile aparute in „Budapesti Közlöny", ci numai pe acelea care se referescu la a dou'a, a trei'a, a patr'a si chiaru a cincea licitatiune. Din contra inse, am consideratu relicitarile, pornindu din acelu punctu de vedere, cà déca o posessiune dejá venduta din causa cà cumperatoriulu n'au inplinitu conditiunile de platire, se relicitédia din nou pe risiculu cumperatoriului, acésta este a se considerá cá o noua licitare.

„Dar' se revinu la obiectulu meu. In prim'a linia voiu aretá, càte posessiuni si de ce valóre s'au pusu la licitatiune in decursulu acestui anu prin cele 40 numere ale lui „Budapesti Közlöny;" voiu aratá mai departe dupa grupe, càte din acele licitatiuni s'au cerutu in favorulu instituteloru de creditu, ale casseloru orfanale, ale fonduriloru si ale erariului.

„Din cercetarile facute resulta, cà in cele 40 numere ale lui „Budapesti Közlöny" s'au pusu la licitatiune esecutiva posessiuni in valóre de 8.003.395 fl. Acésta fapta n'are lipsa de nici unu comentariu. Aceste cifre vorbescu cu o elocentia teribila. Déca lucrurile voru merge totu asia cá in prim'a luna si jumetate ale anului curentu, apoi, pàna la finea anului voru ajunge la licitatiune esecutiva realitati in valóre de 60 milióne!

„La sum'a de mai susu participa cá purtatori ai esecutiunei institutele de creditu cu 2.556,385 fl. — cassele orfanale, fondurile scóleloru si ale bisericeloru etc. la olalta cu 554,909 fl., erariulu (restantie de inposite, spesse de spitalu si penitentiare, avansuri, restantie de arende etc.) la olalta cu 462,106 fl. (Va urmá.)

Proiectu de lege

despre simplificarea si accelerarea regularii afaceriloru de proprietate din Transilvani'a, precum si din tienuturile comitateloru de odinióra Crasn'a, Solnoculu de mijlocu si Zarandu si alu districtului cetatii de Pétra.

§. 1. Pe bas'a §. 80 art. de lege LIII: 1871 dispositiunile acestui paragrafu, care normédia procedur'a judecatorésca, mai departe dispositiunile §. 12 art. de lege LIV: 1871 si in fine dispositiunile §§. 24 – 27 art. de lege LV: 1871 se modifica in modulu urmatoriu. In Transilvani'a si in tienuturile comitateloru de odinióra: Crasn'a, Solnoculu de mijlocu si Zarandu si in districtulu cetatii de Pétra, tóte processele urbariale, care privescu calitatea alodiala si urbariala, platirea si rescumperarea singuraticeloru pamenturi si parcele funduare, afacerile de regulare ale proprietatii, de proportionare si comassatiune, se voru decide pe temeiulu procedurei judecatoresci incuisitorie, ascultandu-se partidele interessate si procurandu-se din oficiu datele si probele ce servescu spre clarificarea afaceriloru.

§. 2. Totu dupa acésta procedura se voru continuá si intregi tóte acele afaceri pendente urbariale si de regulare a proprietatii, asupra carora nu s'au adusu inca vreo sententia valida la inactivarea acestei legi.

§. 3. Sententiele aduse in afacerile amintite in §. 1 alu legei presinte, se potu apelá in a doua instantie la tablele reg. in a treia instantia la tribunalulu supremu.

Contra sententieloru aduse in cestiune de admissibilitate, apelatiunile la forulu alu treilea voru avea locu numai in casulu, candu tabl'a reg. a modificatu sententi'a instantiei prime. Afara de acésta apelatiune si de rectificarea amintita in §. 52 art de lege LIII. 1871, precum si in §. 27 art. de lege LV. 1871 nu se mai admite altu remediu (reinoirea processului.)

§. 4. Terminulu de trei ani stabilitu, in §. 14 art. de lege LV. 1871 se prelungesce pe cinci ani, incependu dela inactivarea legei de fatia.

§. 5. Modificandu-se §. 18 art. de lege LV. 1871 comassatiunea se va indeplini in casulu, candu proprietatea celoru ce ceru comassatiunea face a patr'a parte din hotarulu de comassatu.

§. 6. La computarea acestui patrariu se voru socoti lànga proprietatea celoru ce ceru comassatiunea nu numai proprietatile enumerate in §. 19 art. de lege LV. 1871 ci si bunurile statului, bisericeloru si fundatiuniloru si proprietatea celoru ce se afla sub tutela si curatela.

§. 7. §. 21 art. de lege LV. 1871 se intregesce in modulu urmatoriu: Dela comassarea hotarului se voru eschide, din motive agronomice si pentru usiurarea comassatiunei, teritóre omogene, teritóre muntóse ce nu stau sub o cultivare deosebita si teritórele de aceeasi valóre, care nu cadu sub dispositiunea §§. 60 – 79 art. de lege LIII. 1871. Intrebarea, daca aceste teritóre se se faca obiectu de comassare, trebue decisa prin sententi'a ce se referesce la intrebarea de admissibilitate. Comassarea acestoru parti de hotaru se póte cere de nou mai tardiu.

§. 8. La regularea paduriloru si usufructuriloru de padure, parcelele situate intre aceste si pamenturile mai merunte nefundationale se voru supune la regulare in acelasiu timpu cu padurea din pregiurulu loru, prelànga o desdaunare completa a valórei loru in immobilie sau nefiindu de aceste — in bani gata.

§. 9. La procedurile de regulare se potu intrebuintiá numai ingineri cu cualificatiune practica si cu diploma de specialitate. Instructiunea, care stabilesce acésta cualificatiune si normédia procederea ingineriloru, se va dá prin o ordinatiune speciala.

§. 10. La pretiuire, classificare si la proiectarea planului de regulare, judecatori'a va intrebuintiá de regula trei esperti agronomi nedificultati, dintre cei designati spre acestu scopu de comissiunea administrativa a jurisdictiunei respective si jurati de judecatoria in modu definitivu. Partidele voru denumi de regula càte doui esperti. La casu de lipsa, numerulu espertiloru intrebuintiati de judecatoria si de partide se póte spori in proportiunea indicata mai susu.

§. 11. In acele afaceri de regulare a proprietatii, in care introducerea ingineriului n'a urmatu inca in timpulu inactivarii legei de fatia, spessele pentru mesurare, estimare, classificare, autenticare, pentru emissiunile de lipsa technice si judecatoresci, le voru purtá tóte partidele interessate in proportiune cu proprietatea loru. Asupra acestoru spesse se va face, dupa ce se voru ascultá mai antaiu partidele si pe temeiulu contractului cu ingineriulu, unu preliminariu, care se va substerne, cu unu raportu de opinare din partea judecatoriei, ministeriului de justitia spre esaminare si aprobare.

§. 12. Aceste spesse se voru reparti de organele designate in art. de lege LV: 1876 si in modulu indicatu in acestu articolu, dupa proportiunea darii fonciare (darii de pamentu) ce se vine pe proprietatea nemobila (cu eschiderea tuturoru aruncuriloru) si se voru incassá celu multu in terminu de 8 ani, socotindu-se in deosebi astfeliu cá se se póta dá anticipatiuni pe ratele incassate si se se póta face operatiuni de inprumutu. Astfeliu de cuote si inprumuturi pe proprietatile de regulatu se bucura de o proprietate pemnorala ce va premerge ori carei aplanare.

Ministrulu de justitia, ministrulu de finantie si ministrulu de agricultura, industria si comerciu sunt insarcinati cu esecutarea legii de fatia si sunt autorisati a emite instructiunile necessare spre acestu scopu.

Buda-Pest'a, 1 Martie 1880.

(Dupa „Teleg. rom.") Dr. Teodoru Pauler.

Romani'a.

Pastorala.

Calinicu.

Cu mil'a lui D-dieu Archiepiscopu si Mitropolitu Ungro-Vlachiei, Exarchu plaiuriloru si Primatu alu Romaniei.

Fratiloru episcopi, prea cuviosiloru archimandriti si egumeni, prea cuviosiloru protoerei si proistosi, cucerniciloru preoti si iubitiloru nostri fii spirituali, de ori-ce trépta si conditiune in societate, daru voua si pace dela Dumnedieu Tatalu, dela Domnulu nostru Isusu Christosu, si protectiunea santului duhu fia cu voi cu toti!

Este cunoscutu tuturoru cà stramosii si parintii nostri au atrasu totu-deauna bine-cuventarea si ajutoriulu intru totu poternicului Dumnedieu asupra scumpei nóstre patrii, prin zelulu religiosu, prin devotamentulu càtra santele lui Dumnedieu locasiuri, prin iubirea càtra tronu si prin cea mai strinsa legatura de dragoste ce a inspiratu pururea pe membrii bisericei si ai natiunei. Asia pentru cà poporulu romanu erá, cá unu singuru corpu si sufletu in viéti'a sociala, pentru cà urile si desbinarile erau straine de pamentulu nostru stramosiescu, pentru cà si domnii, si ministrii, si boerii, si negutiatorii, si agricultorii, se intreceau unii pe altii in religiositate si fapte filantropice, pentru cà disputele religióse si de nationalitate nu ne-au desbinatu nici odata, in totu trecutulu nostru religiosu si politicu; pentru aceea si D-dieu a fostu totu-deauna cu mila si indurare asupra nóstra si a scumpei nóstre patrii. Au fostu timpuri candu se parea cà bunulu D-dieu ne-a uitatu pentru pacatele si nedreptatile nóstre, ne-a certatu de multe ori dara mortiei nu ne-a datu! Din contra, in acesti timpi mai din urma, marele D-dieu 'si-a desvoltatu cu profusiune poterea, marirea si bunetatea sa intre noi si in profitulu natiunei nóstre, celei numite cu numele lui.

Daca dara, iubitiloru, amu fostu marturi oculari la atàtea minuni ale Provedintiei pentru noi si tiér'a nóstra iubita, apoi óre càte datorii de recunoscintia nu ne prestau in fati'a acestei bunatati infinite! Càte nevoi sociale si politice mai reclama dela noi se fimu neadormiti pe trépt'a onorabila ce ne-amu invrednicitu se ocupamu! Prudenti'a cea mai ordinara cere cá, tocmai candu cine-va se afla pusu mai bine si mai susu, se fia cu prevederi si cu cea mai mare luare a-minte; se fia neadormitu si activu, si mai alesu recunoscétoru si modestu.

Lupt'a cea buna si profitabila ne-amu luptatu, dara acésta lupta nu este finita. Lumea intréga se afla in neliniste; patri'a nóstra insasi póte se mai fia incercata mane séu poimane! Trebuie cá sirurile nóstre se fia bine strinse; trebuie se dispara dintre noi ori-ce priviri personale séu de interessu. Acuma, mai multu decàtu ori-candu, avemu necessitate de concordia si acésta concordia nu se póte stabili si consolidá decàtu la piciórele Tronului, si mai alesu, la piciórele altarului parintelui nostru comunu, unde dispare Personalitatea si egoismulu, spre a dá locu colectivitatii si fraternitatii chrestine.

Lucrati dara spre acésta, voi toti membrii clerului, faceti-ve tuturoru tóte cá se ve potemu dobandi pe toti! Nu incetati di si nópte a predicá cuventulu pacei, in numele celui ce s'a restignitu pentru noi toti si pentru a nóstra mantuire. Intrebuintiati tóte armele spirituale, cu care sunteti investiti si incinsi de càtra mai marele Pastoriloru!

Se apropie ór'a cá se intramu in postulu mare, in postulu mantuitóreloru patime: predicati macaru cu acésta ocasiune cuventulu vietiei: urmariti pe fiii vostri sufletesci si prin palate si prin bordee, si in piatia si la campu, si nóptea si diu'a. Imitati pe Mantuitoriulu lumei — modelulu dascaliloru — care mergea din locu in locu, fàra se fia chiamatu, facendu tuturoru bine! Predicati celoru mari scuturarea indiferentismului religiosu, neinteressarea si mila càtra cei mici. Spuneti celoru mai mici, suferindiloru, cà umilinti'a, munc'a si supunerea sunt talente inpartite de aceeasi milostivire D-diésca, in scopulu mantuirei nóstre, totu asia de nobile si scumpe cá si avuti'a pentru cei bogati, cá si sciinti'a pentru cei invetiati. Dati cá esemplu, si unora si altora pe acelu admirabilu barbatu alu vechimei, pe dreptulu Jovu, care si in bogatia si in saracia a fostu de o potriva mare si santu!

La voi parochiloru me adressesu cu deosebire, la voi parintiloru spirituali; cetiti, ocupati-ve, puneti-ve insive in positiune de a intielege insemnatatea si marea necessitate a santeloru taine, pentru mantuirea sufletésca si trupésca. Faceti pe toti fiii vostri spirituali se iubésca si se protite cá buni crescini de tóte institutiunile si practicele nóstre bisericesci; faceti'i se intieléga, cà nimica nu póte fi mai firescu si mai potrivitu cu natur'a si trebuintiele morale si sociale ale omului cá tain'a botezului, spre esemplu, cá tain'a marturisirei séu a pocaintiei, cá tain'a cuminecarei cu corpulu si sangele Domnului, vointi'a parintelui nostru cerescu fiindu cá se devenimu toti o paine, unu corpu intru Christosu si prin Christosu, adeca se fimu in cea mai strinsa legatura cu D-dieu, cu noi insine si cu intrég'a societate, spre fericirea nóstra timpuraria si eterna, acésta minune charica nu se póte operá de càtu prin mijlocirea taineloru ce am enunciatu, si care pentru acésta se potu considerá cá fundamentale.

Si in adeveru, prin tain'a santului botezu se primesce si se confirma professiunea solemna, ce fia-care individu, doritoru de a face parte in societatea crestina, este datoru a dá si a padi cu santienie in totu cursulu vietiei sale, adeca cà se lapada de tóte cugetarile, dorintiele si faptele intunereculu si inbratisiédia pe cele ale luminei. Dara ce póte fi mai naturalu si mai necessaru totudeodata, de càtu a se uni mai multi supt acelasiu contractu, supt acelasiu stindardu, recunoscutu de toti cá bunu si bine-facétoriu?

Dara fiindu cà nimeni nu póte fi scutitu de pecatu, fiindu cà toti gresimu, si lui D-dieu si noue insine, si societatiei, ce póte fi érasi mai naturalu, de càtu a'si recunósce cineva gresial'a, a o marturisi, a isi reparà onórea si astfeliu a se inpacá cu acela, pe care l'a jignitu prin gresiél'a comissa. Óre esista cine-va pe lume care se respinga acestu principiu salutaru mai alesu candu, s'ar simti elu insusi lesatu?

D-dieu, care este admirabilu in intieleptiune si infinitu de bunetate, nu se marginesce aici, elu voiesce cá pe pamentu se fundedie o cocietate cerésca, cá vointi'a lui se se asculte si se se practice precum in ceriu asia si pre pamentu? Spre acestu finitu fiiulu seu Domnulu nostru Isusu Christosu s'a facutu omu-modelu, cá noi vediendu si imitandu'lu se devenimu dupa thipulu si asemanarea lui D-dieu, adeca sculandu-ne din injosirea, in care ne arunca pecatulu si animalitatea, se ne urcamu, prin munca si silintia, la cea mai inalta trépta spirituala. Si pentru cá se operedie in noi o asemenea prefacere, pentru cá din omu animalu se devenimu omu indumnedieitu, bunetatea divina, pe lànga invetiatur'a si practic'a séu educatiunea bisericésca, ne-a datu si mijloculu acesta supa-naturalu: Sant'a comunicare, séu altuirea corpului si sangelui Domnului in natur'a nóstra cea seibatacita, spre a o preface, spre a ne domestici. Apoi, ce póte fi mai naturalu de càtu altuirea? Si óre cine nu simtiesce necessitatea unei asemenea operatiuni in ordinea materiala? Si daca aici o simtiesce si o practica, este nenorocitu candu nu o simte si nu o practica si in ordinea spirituala! Cuventulu cà nu intielege este caus'a cea mai regretabila, mai alesu cà niminea nu intielege totu secretulu altuirei materiale, pe care totusi tóta lumea o practica, spre celu mai mare folosu.

Recomandati, fratiloru in Christosu si voi preotiloru, acestu si celelalte mijlóce indispensabile pentru mantuire, tuturoru fiiloru vostri spirituali. Faceti-i cu cuventulu si mai alesu cu esemplu respectului càtra aceste mari dàruri, se se convinga, cà nu potu trai, cá ómeni fàra ele, precum omulu animalu nu póte trai fàra

spalare si grija, fàra asilu si nutrimentu. Spuneti celoru prea inbuibati cu filosofi'a vécului cà a refusá copiiloru botezulu insémna a'i tînea in selbatacire si ignorantia de contractulu si practicelei unei societati-modelu, care ne a garantatu civilisatiunea de astadi si tóte bine-facerile sciintiei si ale vietiei de omu adeveratu!

Spuneti celoru ne-intielegétori, séu mai bine disu ne-simtitori, cà refusandu tain'a pocaintiei, se declara insii fii vitregi, ba chiaru inamici ai societatiei, in care traiescu, pentru cà ori-care societate nu póte esistá de càtu pe bas'a recunóscerei mutuale de debilitate si nepotintia individuala.

Spuneti celoru réciti in credintia si in a caroru ânima a inceputu a secá oleulu dragostei crescine, cà nu se póte niminea sustiné, cà niminea nu póte fi producétoru de fructe bune, fàra a fi intemeiatu pe Christosu, fàra a fi in cea mai intima comunicare cu elu; se nu refudie dara niminea acestu unicu alimentu alu vietiei spirituale! Cà-ci celu ce refudia, séu negligédia, este dejá judecatu si condamnatu. Dara vai si noue preotiloru, candu directu séu indirectu, cu sciinti'a séu din ignorantia, contribuimu la recél'a credintiosiloru despre biserica si santele taine! Se iubimu dara si se intretînemu, pe càtu este cu potintia, comoditatea si frumosulu in biserica, se fimu cu luare aminte si cea mai mare evlavie la totu ce cetimu séu cantamu, se representamu formele religiunei intr'unu chipu inteligibilu, se le si esplicamu poporului, cá toti se véda cà gimnastic'a spirituala este cu atàtu mai necessara de càtu cea corporala, cu càtu sanetatea sufletului este mai preferabila sanetatiei corpului.

Materialulu ce se intrebuintiedia la santele taine se fia curatu. Ap'a pentru santulu botezu, spre esemplu, se fia totudeauna próspeta si curata. Panea si vinulu pentru sant'a Eucharistie se fia din cele mai alese. Vasele, cu care biseric'a se servesce la santele taine, se fia bine intretînute, càtu se póte mai frumóse. Traimu, iubitiloru, intr'unu secolu plinu de delicatetia, trebuie se cautamu a nu o blesá nici prin fanatismu, nici prin indiferentismu. Se facemu cá biseric'a se fia iubita si pentru partea sa materiala, se atragemu poporulu prin delicatetia, bunetate si mai alesu, prin desinteressare. Se facemu pe totu cetatiénulu se intielégа, cà intrigele si perturbatiunile sociale nu potu fi de càtu funeste si destructóre chiaru bunei stari si fericirei materiale, cà numai in departarea acestora sta fericirea, numai in unire sta tari'a! Si unirea, inca odata dicu, nu se póte mantîne de càtu fiindu grupati, spiritualmente, in giurulu bisericei si a Parintelui cerescu, si politicesce, in giurulu bunului si vitesulu nostru Domnitoru, care ne a probatu cà simtiesce romanesce si scie a conduce patri'a pe calea adeveratei politice nationale.

Asia ne invétia Sant'a nóstra biserica, asia ne dice insusi cuventulu lui D-dieu si noi suntemu datori se nu primimu alta invetiatura, fia macaru a vreunui ângeru din ceru!

Urmati, iubitiloru, dragostea, si asia veti plini legea lui Christosu.

Calinicu, Mitropolitulu primatu alu Romaniei.

(„Romanulu“).

Spani'a si Romani'a.

Cu ocasiunea discutiunei ce a avutu locu in parlamentulu Spaniei, privitóre la recunóscerea independentiei tierei nóstre, d-nulu Marquis de Sevano a pronuntiatu, in siedinti'a dela 27 Februarie trecutu, unu scurtu discursu pe care ilu reproducemu dupa diariulu siedintieloru parlamentului.

D-nulu Marquis de Sevano n'a facutu de càtu a atinge printr'acestu discursu punctele ce fusesera omisse din discutiune si care, dupa opiniunea d-sale concura a dá o deosebita importantia recunóscerei statului nostru de catra gubernulu Spaniei.

„Am auditu cu cea mai mare placere pe ministrulu de statu spuindu declaratiunea ce a facutu asupra predispositiunei gubernului de a recunósce indata statulu Romaniei. Aveamu aceeasi intentiune cá si d-nulu Marquis de Bedmar pentru a adressá o cestiune gubernului asemenea celei facute de densulu; dara d. Marquis a avutu mai multe motive de càtu mine, pentru a se interessá in favórea acelei tieri si i incumbá in modu principalu acésta insarcinare pe care a indeplinit'o atàtu spre satisfacerea acelei tieri, càtu si a senatului si a gubernului.“

„Mi remane numai de adaogatu, cà gubernulu spaniolu in acésta recunóscere nu va indeplini numai unu actu oficialu, dara cà va stabili raporturi intre doue popóra care au aceeasi origine; fiindu cà se scie, cà poporulu romanu datédia din timpulu candu o colonia spaniola fu tramisa acolo de càtra románi si cà elu n'a uitatu inca, nici prin obiceiurile sale, nici prin simpathiele sale, nici prin limbagiulu seu, originea sa comuna cu a nóstra. Nu va fi de alt-mintrelea nefolositoru, nici sub acela alu raporturiloru comerciale. Toti senatorii cunoscu cà acelu statu are chei'a in marea Négra, a acelui rîu principalu alu Europei, celebrulu Danubiu, care ilu pune in positiune de a avea o mare influentia politica intre Russi'a si celelalte state, cari s'au formatu din imperiulu Ottomanu care inca esista; si fiindu cà densulu nu se gasesce datu cu totulu nici uneia din aceste doue influentie politice va face neaparatu causa comuna cu celelalte state ale Europei civilisate.

„In consecintia, felicitu pe d-nulu presiedinte alu consiliului si pe gubernu pentru acésta predispositiune ce a manifestatu astadi si care va avea unu resunetu fàra indoiala in ânimile bucurescenilоru atàtu de simpathice ânimiloru spaniole.“ („Press'a“).

Corespondentie particularie ale „Observatoriului“.

— Brasiovu, 24 Martiu 1880 (Estrasu)..., Dupa calindariu s'a inceputu primavér'a in 9/21 Mart.; in realitate avuramu dilele acestea érna in tocma cá pe la Craciunu. Luni in 22 a ninsu tóta dio'a si a trasu unu orcanu (viforu) sfasietoriu dupa care urma unu geru asia de aspru, in càtu astadi dem. pe la 7 óre termometrulu Reaumur pusu afara in curte arata 9 graduri. Acestea dile de Martiu samena fórte multu cu cele din a. 1849 candu multime nenumerata de refugiati si preste 100 de cara de a le familiiloru incarcate cu totu ce avusera mai scumpu, apucasera pe drumulu Temesiu-Predealu intre artileri'a austro-russésca si intre a lui Jos. Bem si apoi scapara numai cu viéti'a pe teritoriulu Romaniei.

Despre starea semenaturiloru din acestea tînuturi inca nu se póte dá nici-o informatiune, cà-ci totulu este acoperitu cu nea. Atàta se póte dice numai, cà obiectele de traiu sunt si acum cá totudeauna in Brasiovu cá si in Clusiu, celu puçinu cu 15% mai scumpe de càtu in Sibiiu si cu 20% decàtu in alte piatie ale Transilvaniei. In càtu pentru comerciulu celu mare, sunt mai multe simptóme, din care se póte inchiaiá cu mare probabilitate, cà dupa deschiderea calei ferate pe la Predealu, va avé se trécа prin o adeverata revolutiune, pentru care nici chiaru acésta piatia nu a fostu preparata.

Ati cititu in diarie, cà dela 15/3 Maiu se va porni si trenu acceleratu pàna la Bucuresci. O lume de ómeni din Ardealu si mai alesu unguri, cari vorbescu pàna acuma despre Bucuresci camu cá si despre Peking, Nanking, Honkong, Yeddo etc., se prepara se védia intre Pasci si Rosali capital'a Romaniei. Ceea ce le dorimu noi este, cá cu acea ocasiune se mérga pàna la Plevn'a si la Sofi'a, éra de açolo se se intórca pe la Belgradulu Serbiei spre a'si intregi studiu ethnologicu; se manance si mamaliga de meiu si se bea braga.....

Asupra speditoriloru din Predealu dela gara comercianti vorbescu cu multa iritatiune. Leaculu este concurenti'a, se mai puna totu acolo vreo doui speditori.

Dn. Vándory redactorulu gazetei magiaro-romanesci din capital'a Romaniei, trecù dilele acestea pe aici venindu dela Clusiu, unde a fostu intr'o missiune din cele mai delicate. De altmentrea oricandu te intorci, dai preste agenti din acea classe de ómeni, carii toti operédia concentricu spre acelasiu scopu, preparandu terenulu pentru mai multe conveniri de patur'a celoru dela apele minerali de Tusnad in secuimea vecina. In fine, nu ar stricá se se deschida si in diarele romanesci o rubrica pentru oferte de casatorii, inse numai cu dote dela 10 mii de Napoleondori in susu.

— Delanga Muresiu, 3/15 Martiu 1880. (La adress'a moldoveniloru). Domnule Redactoru! In Nrii 16 si 17 ai „Observatoriului“ s'a publicatu intre altele si o corespondintia din Moldov'a, a d-lui Filipescu, despre starea tieranului de acolo, care este descrisa cu colori fórte triste.

Am umblatu si eu cam de multu, de 2—3 ori, dar' numai prin unele parti ale Romaniei si am vediutu insu-mi in acele parti pre poporulu tieranu mai cam asia precum descrie d. Filipescu pre celu din Moldov'a.

Dta domnule redactoru aflasi de bine a face doue observari la calcaiulu corespondintiei d-lui Filipescu, observari ce se referescu la sórtea tieranului nostru din Transilvani'a. Deci pentrucá publiculu celu mare, mai alesu de dincolo de Carpati se nu créda cà si tieranulu din Transilvani'a ar fi in conditiuni atàtu de triste cá celu din Moldov'a, si chiaru din unele parti ale Romaniei, in interessulu adeverului, me aflu indemnatu la urmatórele reflessiuni, pe care te rogu se binevoiesci a le publicá in „Observatoriulu“.

Scopulu acestoru reflessiuni este, precum atinseiu domnule redactoru, se aratu cà sórtea tieraranului nostru din Transilvani'a, celu puçinu cu 50% este mai buna si mai favorabila decàtu a tieranului din Romani'a. Pentru a demonstrá acésta càtu mai bine, trebue se incepu cu inproprietarirea tieranului din Transilvani'a in asemenare cu inproprietarirea din Romani'a.

Tieranului din Transilvani'a i-s'a pregatitu indata la inproprietarire o sórte mai buna decàtu tieranului din Romani'a, pentrucà pre candu tieranului din Transilvani'a la inproprietarire i-s'a lasatu totu pamentulu ce'lu avuse in folosintia, care pamentu pe la campia ajungea dela 20—30 jugere de càte 1600 stengini patrati, pe atunci tieranului din Romani'a la inproprietarire abia i-s'au datu, precum audimu, 9—10 pogóne a 1200 stengini patrati, ceea ce abiá face 7—8 jugere de ale nóstre.

Pre candu in Transilvani'a pretutindeni s'a lasatu comuneloru rurali càte 3/4 din izlazulu séu imasiulu comunu de pasiune, si dupa inprejurari si càte o parte buna de padure, pe atunci in Romani'a — precum audu, — tieranulu n'a capatatu nemica din pasiuni si din paduri, in càtu pre candu tieranulu din Transilvani'a isi pasce vacile, porcii, prin unele locuri si oile si boii fara plata, pre atunci celu din Romani'a trebue se platésca si pentru unu vitielu taxe de pasiune.

Pre candu aici despagubirea inproprietariei tieranului o solvesce Statulu, pre atunci in Romani'a o platesce insusi tieranulu in mai multe anuitati, dara cu procente de 10 la suta, si alte mai multe de acestea.

Din acestea este evidentu, cà inproprietarirea tieranului transilvanénu, fù mai favorabila decàtu acelui din Romani'a, de unde urmédia cà si starea actuala a tieranului nostru cum diseiu, celu puçinu cu 50% totu este mai favorabila de càtu acelui din Romani'a.

Ori-càtu ar caletori cineva prin comunele rurali din Transilvani'a, multiamita ceriului, nu va intimpiná acea lipsa, miseria si desolatiune ingroditóre, pre care au aflat'o, si o descrie dlu Filipescu la tieranii din Moldov'a. Satele tieranesci din Transilvani'a totu nu constau din atari colibe, precum descrie dlu Filipescu pre cele din Moldov'a, copii tieraniloru nostri totu nu sunt atàtu de goli si parasiti, ci din contra chiaru la acele comune rurali din Transilvaui'a, unde a fostu si sunt mai multi proprietari, cum sunt bunaóra: Augustinu, Hasifaleu, Ferighasu, Micasas'a, Craciunelu si altele, totu se vedu la unii tieranii case de nou cladite din materialu solidu de pétra, caramida si tiegla, curtile loru bine inchise, casele loru binisioru mobilitate, éra multi dintre fiii loru crescendu-se pe la facultati si universitati.

Acestea in Transilvani'a: éra caletorindu cineva prin comunele nóstre rurali din Ungari'a pre acestea le va aflá in positiune si mai favorabila.

In aceste comune se afla multi tierani cu mosióre frumóse si intinse, éra in casele loru se póte multiami orice omu cu pretensiuni neexagerate. Mai in tóte comunele dela Campia se afla biserici si scóle frumóse, care sunt facute mai alesu din venitele pamenturiloru comunale, adeca: cu ocasiunea inproprietarii tieranului, capetandu fiacare comuna càte o parte buna de izlazu séu pasiune, care la unele comune trece preste càte 1000 de jugere, comun'a rupse càte 100—200 jugere din acelu izlazu séu pasiune, si o esarendà pe càte 8—10 ani din care arenda capetandu càte 8—10—15 mii floreni, cu acestia isi facura biserica frumósa si totu asemenea si scóla.

La starea acésta mai favorabila a tieranului din Transilvani'a si Ungari'a au mai contribuitu si alte inprejurari anume: aici proprietarii, cu puçine esceptiuni, cultiva pamenturile ei insii cu plugurile si vitele loru, si ceea ce nu lucra insii mai dau la tierani in parte séu pe bani, — asia proprietariulu nu este avisatu a isi lucrá totu pamentulu numai prin tierani; precandu in Romani'a pamenturile, — cu puçine exceptiune, se dau in arenda la straini, greci, bulgari si altii, cari nelucrandu ei insii cu vitele loru pamentulu, prin contracte si obligamente incheiate in timpu de nevoia cu tieranii, isi lucra totu numai prin acestia pamentulu, cari apoi in casu de vr'o neinplinire a legaminteloru, sunt constrinsi si prin auctoritatile administrative la lucrulu arendasiului, o inprejurare ce in Transilvani'a este cu totulu necunoscuta.

Prevedu, cà ajungendu cumva aceste reflessiuni si la cunoscinti'a fratiloru de dincolo, ei isi voru pune intrebarea déca tieranulu din Romani'a este in conditiuni mai rele decàtu celu din Transilvani'a pentruce totusi trecu multi tierani din Transilvani'a, in Romani'a, dara din Romani'a nu vinu la Transilvani'a?

Respunsulu este: cà tieranii din Transilvani'a cari trecu dincolo, nu intra in conditiunile tieraniloru de acolo, nu D-ne feresce, — ci ei ori se asiédia pre la orasie libere, ori precum facu cei mai multi, se ocupa numai cu economi'a de vite pe campiile Jalomitiei si a le Baraganului.

Daca m'am vediutu indemnatu la acestea reflessiuni, n'am avutu intentiunea se facu cuiva vr'o inputare, nici-decum, ci am doritu se le cunósca acestea mai alesu fratii din Romani'a si se isi intórca privirile si asupra tieraniloru de acolo, cari formédia majoritatea si poterea tierii, si se le mai usiuredie sórtea cea preste mesura amara, dupa descrierea dlui Filipescu.

Se aude cà este in pornire a se ridicá fericitului Domnu Cusa unu monumentu in recunoscinti'a inproprietarirei tieraniloru. Prea bine, inse care monumentu póte fi mai frumosu, mai neperitoriu si

mai fericitoriu, decàtu inbunatatirea sórtei locuitoriloru tierani, carii sunt adeverat'a temelia a statului cá si a natiunei?! Joanescu.

— Murasiu-Osiorheiu, Martiu 1880. Multiamita lui D-dieu, cà vedemu in diuariulu d-vóstra desbatenduse celea mai vitali cestiuni, care atingu de a dreptulu interessele poporului. Fórte bine domnule redactore, faceti in acestea cause lumina càtu de mare, cá se strabata radiele ei prin intunereculu infernalu, la a carui umbra se faurescu midilócele pentru sfarmarea drepturiloru omului!

Cu permissiunea d-tale voiu scrie si eu càte ceva din partile acestea, facèndu inceputulu cu descrierea unoru cause processuali, acaroru decidere e in stare se turbure sangele in vinele cetitoriului! Desfiintiarea iobagiei aflà pe doui coloni din comun'a Sz. in posessiunea si folosinti'a mai multoru locuri colonicali. Seniorulu feudalu folosindu-se de revolutiunea din anulu 1849 despoià pe ambii coloni de mosiórele loru aruncandu'i pe strada si aratandu-le calea de a luá lumea in capu cu traist'a de cersitoriu in mana. — Colonii (iobagii) despoiati de mosii, indata ce se infiintiara tribunalele urbariali, urdira processe formali pentru restituirea proprietatei luate dela ei fàra titlu de dreptu, ci singuru cu poterea brutale, care precum vedemu in tiér'a nostra servesce de midilocu permissu, spre a castigá sudórea si averea altora!

Acestea processe urdite la tribunalulu din Murasiu-Osiorheiu in anulu 1859 sub Nr. 82 s'au terminatu in anulu 1876. Vedi sentintia curiei Nr. 2176; asia-dara numai dupa o traganare de 17 ani de dile s'a adusu sentintia definitiva intr'o causa simpla, drépta si neincurcata de locu!

Pe bas'a probeloru autentice, neresturnabili, aduse de càtra actori in decursulu pertractariloru, tóte trei tribunalele au recunoscutu, cà sessiunile din cestiune sunt de natura colonicale, prin urmare proprietatea actoriloru, dar' fiinducà in comun'a respectiva s'a facutu comassarea si acésta nu se mai póte resturná, s'a decisu totu una-data: cá acelea sessiuni se remana in proprietatea domnului, éra iobagii, adeveratii loru proprietari se se multiumésca cu despagubirea dela statu!

Considerandu, cumcà tribunalele au necunoscutu natur'a colonicale a sessiuneloru din cestiune, prin urmare si proprietatea posessoriloru iobagi din anulu 1848 asupra acelora; considerandu, cumcà comassatiunea dusa in deplinire sub decursulu acestoru processe, nu s'ar fi resturnatu prin luarea celoru 40 jugere de pamentu dintr'o margine órecare a tablei domnesci; considerandu cumcà alte ordinatiuni urbariali prescriu si inpunu tribunaleloru a nu duce in deplinire nici o comassare inainte de definitiv'a decidere a processeloru pendente intre domnii feudali si fostii iobagi pentru natur'a locuriloru, cá cu ocasiunea transpositiunei se'si capete fiacare proprietariu cantitatea de locu ce i se cuvine: se nasce intrebarea, cum se póte justificá lasarea proprietatiei susu atinsiloru coloni in man'a fostului domnu feudalu?

Se consultamu inainte de tóte legile, care trebue se se aplice la deciderea causeloru nóstre urbariali. In §. 2 alu patentei din anulu 1854 aflamu urmatórele: „Dupace raporturile urbariali (feudali dintre boieri si tierani) au incetatu, fostii iobagi castiga dreptu perfectu de proprietate si de dispositiune libera asupra posessiunei pamenturiloru care se afla in manile loru.“ Sau ungurésce: „az urbéri kapscolat meg szüntetése következtében a volt jobagyok a kezükön lévő urbéri földbirtokban teljes tulajdoni és szabad rendelkezési joggal ruháztatnak fel.“ Se vedemu acum ce definitiune ne dà despre proprietate codicele civilu austriacu, care e introdusu in Transilvani'a mai bine de unu patrariu de secolu. Acestu codice in §. 354 ne dà definitiunea proprietatei, asia: Das Eigenthum ist das Befugniss mit der Substanz und den Nutzungen einer Sache nach Willkühr zu schalten und jeden Anderen davon auszuschliessen“. Adeca romanesce: Proprietatea este dreptulu de a face si a dispune cu subtanti'a si cu fructele unui lucru dupa placu si a eschide pe ori-cine dela ea.

Daca dara fostii iobagi au castigatu dreptu perfectu de proprietate, adeca dreptu de a dispune dupa placu asupra locuriloru colonicali; daca fiacare proprietariu are dreptulu de a dispune asupra substantiei si asupra fructeloru unui obiectu, ce compune proprietatea sa; daca fiacare proprietariu are dreptulu de a eschide ori-si pe cine dela folosirea lucruriloru, care formédia proprietatea sa, — cum se póte cá pentru „valachulu“ ardelénu acestea legi destulu de clare se remana litere mórte?? Sau dóra e totu una pentru iobagiulu ardelénu a'i judecá restituirea mosiei, care e proprietatea lui platita si resplatita cu sudori crunte, versate de elu si de mosii lui pe brasdele domnesci, sau ai aruncá pentru ea doue trei sutisióre cá la unu cersitoriu? Daca asia ceva se va intemplá intr'unu statu constitutionalu, atunci pentru ce se proclama santieni'a proprietatei de pe catedre si de pe amvóne?

In alte 20 casuri, decise totu cá acestea doue, au perdutu iobagii peste 200 jugere de pretiu fórte mare si prin perderea aceloru locuri s'a nimicitu esistenti'a la 20 de familii, carora nu le remane alt'a, de càtu ori a purtá mai de parte jugulu iobagiei, ori a parasi patri'a!

— Din comitatulu Fagarasiului, 22 Martiu 1880. Astadata 'mi iau permissiune a ve relatá despre amblarea tempului din acestea regiuni marginasie si despre starea economiloru (tieraniloru) de prin cateva comune vecinasie.

Erá se credu cà numai pre aici avemu inca frigu si zapada, dara in Nr. 18 alu „Observ.“ se adeveri contrariulu. Cu tóte acestea in tînuturile acestea e cu multu mai frigu si zapad'a sta inca ne-clatita cá si in Decembre si Januariu — preste care mai in fia-care di cade alta nóua.

Si nu este nici o sperantie de a se topi pàna ce nu va incepe „Austrulu“ (ventu caldu de sudu). Avemu deci, potu se afirmu, érna formala — care in lunile espirate se aratà in modu infricosiatu, consumandu o mare cantitate de lemne, ceea ce probédia prevaricatiunile de padure cu sutele. Ce voru fi facutu locuitorii comuneloru fàra paduri, para cà me infioresu, si la càte pedepse si arestari voru fi fostu espusi, déca in vecinatate voru fi fostu paduri, asia numite „domnesci“??*)

In acestea tînuturi fiindu clim'a mai stemparata si umeda, economii nostri mai preste totu producu fenu destulu si inca calitate buna, dara érn'a acésta fàra crutiare ilu consuma mai de totu, remanendu ici colea càte-o claisióra, la care vinu cu diecile de ómeni, chiaru si de pre lànga „vétr'a Oltului“ spre a ilu cumpará, inbiindu ori ce pretiu numai se ilu capete (se intielege, unii pre lànga bani gat'a, altii pe asceptare) si nici asia numai potu aflá. Unu caru de fenu s'au vendutu cu 20—25 fl. v. a. Acésta este si caus'a de vitele s'au scumpitu fórte multu. Macelarii de pe la orasiu, crediendu cà afara in comune voru potea face tîrguri mai bune cu economii de vite incepu a caletori din comuna in comuna. Asemenea am vediutu in dilele trecute multime de ómeni din tiér'a Barsei, âmblandu prin comune dupa bucate.

Poporatiunea de pe aici, multiamita domnului, in anulu trecutu s'a bucuratu de o recolta buna, amesuratu pamentului pe care ilu au si pe lànga tóta starea-i multiumitóre, o parte insemnata au emigratu cu totulu pentru colonisarea Dobrogiei, si multi alti se gatescu de plecare, indata ce va fi timpulu mai favoritoriu. Ar trece si mai multi in numit'a provincia astadi romana, dara nimenea nu s'a aflatu, care se póta informá poporulu despre conditiunile si favorurile ce i se dà colonului rom. respective pe care le ofere gubernulu romanu.

Si apoi ce se mai dici, candu din Ungari'a o iau cu sutele spre Americ'a?

Totusi: grele timpuri amu ajunsu!

Janculu.

*) De patru dile avemu in fine pe aicea unu tempu ce samana a primavéra. Vegetatiunea este remasa fórte tare inapoi, din causa cà muntii si chiaru délurile sunt inca acoperite de zapada, care din caus'a marei sale cantitati d'abea se va topi pàna pe la Maiu.

Red. „Observ.“

Concursu.

Pentru ocuparea postului de sub-medicu in comun'a montana Buciumu, comitatulu Alb'a infer. provediutu:

1. cu salariu anualu de 500 fl.
2. intertentiune pentru unu calu, 120 fl.
3. bani de cortelu 60 fl. si dreptulu de pensiune

dupa normele de statu, se deschide concursu, pàna la **1 Maiu** a. c. st. nou.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au de a'si substerne petitiunile instruite cu documente, despre calificatiunea ce possedu, precum si despre perfect'a cunoscintia a limbei romane, la comitetulu fondului pisetalu alu Abrudu-Rosiei, „in Abrudu“ pàna la terminulu de susu indicatu, prelànga acea observare, cà: Doctorii de medicina, in casulu de concurgere, se voru preferi.

Dela comitet. fondului pisetalu alu Abrudu-Rosiei.
Abrudu, in 24 Martiu 1880.

Simeonu cavaleru de Balinth m. p.,
presiedinte.

(12) 1—3 **Joanu Gallu** m. p.,
notariu.

Anunciu de carti.

Acaftistulu prea santei nascatórie de Dumnedieu si alte Rugaciuni tiparitu cu litere, legatu finu in piele si auritu 2.25
„ „ „ barsionu „ 4.30
Atlasu elementariu de Istoria naturala a catoru trei domeniuri in doue-spre-dece tabele, cu peste 250 figuri colorate si textu explicativu in prescurtare. Editiunea IIa. leg. 1.75
Balcesu N., Istori'a Romaniloru subt Mihaiu Voda Vitézulu, bros. 2.—
Baritiu G., Dictionariu ungurescu-romanescu . . „ 3.—
Bohl Dr. Ioanu, Religiunea din punctu de vedere politico-juridico; dupa traducerea germ. de Silviu Rezei „ 1.70
Catechismulu calvinescu, inpusu clerului si poporului romanescu subt domni'a principiloru Georgiu Rakoczy I si II, transcrisu cu litere latine dupa editiunea II tiparita in anulu 1656, insocitu de una escursiune istorica si de unu glosariu de G. Baritiu „ —.60
Ceontea Teodoru, Compendiu de geografia universala. Prelucratu in usulu scóleloru medie si a preparandieloru „ 1.50
Contess'a Lambertini, fiic'a cardinalului Antonelli. Romanu prelucratu dupa date istorice si actele stenografice din processulu contessei Lambertini contra mostenitoriloru cardinalului Antonelli in Rom'a. Traducere de L. Grigoritia. 25 fascióre cu portretulu contessei „ 6.25
Cretianu G., Patrie si Libertate, poesii vechi si nóue „ 2.50
Darea de séma asupra processului politicu de pressa alu d-lui George Baritiu redact. „Observatoriului.“ In cestiunea colecteloru pentru soldatii romani raniti „ —.25
Densusianu Ar., Negriad'a. Epopeia nationala. Partea antaia in siese canturi . . . . . „ 2.—
Dorulu, culegere de canturi nation. in 2 parti, fiacare „ —.75
Dorulu Romanului. Culegere de canturile cele mai nóue. Ilustratu cu 12 gravuri xylografice . . . „ —.60
Femeile de I. Pederzani traduct. de Iunius . . . „ —.25
Genoveva séu invingerea nevinovatiei. O istorie memorabila si induretóre Cu 6 chipuri . . . . „ —.60
Ghica I., Convorbiri economice 2 vol. . . . . „ 5.—
Grandea G. H., Patimele junelui Werther dupa Göthe . „ 1.—
Grube A. W. Biografii romane, de N. Petra-Petrescu . „ —.50
Gruber Alois Dr., Amórea amicabila séu detorintiele amiciloru intre sine, traduse de P. N. Simtion . „ —.25
Hahn E., Contess'a falsa, Novela tradusa de B. V. Vermont „ 1.—
Hauf W., Othelo. Novela tradusa din limb'a germana . „ —.45
Manliu I., Cursu elementaru si gradatu de Gramatic'a romana. Etimologi'a si compositiunele . . „ —.40
Manliu I., Cursu elementaru de Gramatic'a romana. Sintax'a si Compositiunile . . . . . bros. —.50
Meitani G. G., Studie asupra Constitutiunei Romaniloru sau esplicarea Pactului nostru fundamentalu. Fasc. I „ 2·50
Nemoianu Ioanu, Gramatic'a magiara-romana . . „ 1.80
— Manualu de limb'a magiara pentru scólele poporale, leg. —.45
Papiu A. Ilarianu, Independenti'a constitutionale a Transilvaniei. Partea I. fi. —. 40 cr. Partea II. bros. —.45
— Responsabilitatea ministeriale . . . . . „ —.40
— Tesauru de monumente istorice pentru Romania.
Tom. II, 1863 si 1864 . . . . . „ 3.—
Tom. III. 1865 si 1866 . . . . . „ 3.—
Petra-Petrescu, Nepotulu cá unchiu. Comedia in trei acte, tradusa dupa Schiller . . . . . „ —.25.
Poenariu Petru, Geore Lazaru si scól'a romana, cu portretu „ —.40
Popescu N. D., Prinsonierulu rom. dela Plevna, novela contimporana. Cá premiu unu tablou. Pretiulu incl. tramiterea francata (subt legatura) . . . „ 1.40
— Istori'a resbelului romano-russo-turc. 1875—1878 Partea I. pàna la 30 Augustu 1877. Partea II pàna la finele resbelului. Cá premiu càte unu tablou. Pretiulu incl. tramiterea francata (subt legatura) fiacarei parti . . . . . „ 1.40

☛ Pana acuma au esitu 6 tablouri, si anume Luarea Plevnei, Caderea Plevnei, Luarea Rahovei, Luptele dela Opanes si Smârdan, si Trecerea armatei rom. in Dobrogea. Din acestea se dau pentru fia care brosiura unulu cá premiu, se capeta inse si separatu à 80 cr. Tablourile sunt colorate, in formatu mare si esecutate frumosu.

Stefanescu N. J., Bella Istoria circasiana . . . „ —.20
Stefanelli Ioanu, Catechese, tratandu Istoria biblica a Testamentului vechiu. Manualu pentru Catecheti si invetiatori, pastori sufletesci, candidati de invetiatori si amicii junimei. Tom. I . . . . „ 5.—
— Catechetic'a bisericei dreptcred. reser. . . . „ 5.—
Sterca Siulutiu Iosif, O lacrima ferbinte . . . „ —.50
— Din memoriulu lui . . . . . „ —.50
Teutschländer W. St., Michael der Tapfere, ein Zeit- und Charakterbild aus der Geschichte Rumäniens . „ 2.20
Vermont R. V., Blondinulu din Namur si Pasia dela Buda „ —.75
— Plutasiulu. Naratiune americana dupa Fr. Gerstäcker „ —.75
Waldburg, Braud'a séu nunt'a fatala. Schitia din emigrarea lui Dragosiu . . . . . „ —.25

se afla de vendiare la

W. Krafft in Sibiiu.

Pentru cei ce patimescu de pieptu si plumani.

Wilhelm's Allopu de plante Schneeberg

alu lui

Franciscu Wilhelm, farmacistu in Neunkirchen (Austri'a de josu.)

In decursu de 25 ani s'au probatu a fi de cea mai mare fortia vindecatóre si usiuratóre pentru morburile organeloru de respiratiune, pentru catarele gûtlejului si alu bronchieloru, tuse spasmotica, ragusiéla, multe alte suferintie ale gûtului si ale plumanilor.

Fórte de recomandatu este acestu sucu cá preservativu pe tempuri neguróse si aspre.

Fiindu de unu gustu placutu, elu este folositoru pentru copii si o necessitate pentru ómenii cari sufere de plumani; éra pentru cantareti si oratori in contra vocei inflorate, séu chiaru in contra ragusielei, elu este unu mijlocu nedispensabilu. — Numeróse ateste probésa cele afirmate mai susu.

Se afla de vendiare in sticle à 1 fl. 25 cr. in **Sibiiu** la d-nii **Fried. Thallmayer** si **I. B. Misselbacher sen.**

Onoratulu publicu se cera totudeauna specialu Wilhelm's Allopu de plante Schneeberg, fiindu-cá acesta se produce singuru numai de mine, si de órece fabricatele puse la vendiare subt firm'a Iulius Bittner Allopu de plante Schneeberg, sunt nisce imitatiuni nedemne, asupra caroru atragu deosebit'a atentiune a publicului cumperatoriu. (2) 6—25

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**